

Lanczkor Gábor

Portugália

Február utolsó előtti napján késő este landolunk Lisszabonban. (Derűs kislányainkat körülrajongják a gépen.) Most járunk először Portugáliában. A taxiban folyamatosan az az érzésem, hogy az úttest rossz oldalán haladunk, rossz irányban hajtunk be a körforgalmakba, mintha csak Indiában lennénk.

Az alfamai sikátorban a bazaltkövek felszíne szabálytalan alakú, nem négyzetes.

Itt már az óceán zúg, mint Balassi versében.

A hagyomány szerint egy magyar volt a portugál állam megalapítója. Talán I. Béla király fia, Imre (vagyis Henrik) lehetett az – a fiú a fönnmarradt feljegyzések szerint valóban Hispániába távozott Magyarországról. Camões így emlékezik meg róla rá *A Luziadákban* (Hárs Ernő fordítása):

*„Köztük Henrik (egy magyar királynak
volt a második derék fia, mondják)
Portugáliát kapta, mely nem állt nagy
hírben még, nem volt nagy értékű jószág;
s még egy jeleként jóindulatának
a grófhhoz nőül adta Spanyolország
uralkodója Terézt is, a lányát,
hogy véle vegye át új tartományát.”*

Azt hiszem, a portugál a legszebb hangzású nyelv Európában. Európa: egy abroncs a hordón, amelynek további abroncsai abból az anyagból vannak, hogy *a magyarról nem beszélek*.

Lisszabonban ér a hivatalos értesítés, hogy megkapom idén a József Attila-díjat, egy hét múlva átvehetem Budapesten.

Cabo da Roca, a Sziklafok, a kontinens legnyugatibb pontja. Nagy szél, tört szirtek. Keskeny ösvények a makacs növényzetben. Itt véget ér a föld és kezdődik a víz, mondja fölülműhatatlan tömörséggel Camões. Mintha hallucinálnék, az üresség hívása. Hátra, a földrész belseje felé pillantva végtelenen undorítóan látszik a tömeggyilkos németek morális szuperkorrekciója.

Az efféle kijelentéseknek, mint az előbbi, megvan a maga helye. Ez a hely nyilvánvalóan nem a mai Magyarország területe.

A fahéj birodalma.

Egy domb a buszból, tele pineával; olyan, mint egy hatalmas brokkoli. Cascais. Azt álmodtam pár éve, hogy a jelenlegi magyar miniszterelnökkel jártam-keltem egy portugál kisváros vakító díszletei között (büszke volt az emigrációban működő magyar kormányra).

Pár kilométerre innen, Estorilban töltötte emigrációját Horthy Miklós. A történelmi tény a helyszínt látva különösen bizarrnak tűnik: egy bukott, bűnös öregember és a nagyvilági üdülőhely, ahol a legmagasabb a téli középhőmérséklet Európában. A villában, ahol az ex-kormányzó lakott, ma óvoda van.

Az óceánáriumban. Mintha ez volna Portugália igazibb nemzeti múzeuma (ami jól mutatja a *nemzeti* jelző szűkösségét).

A birodalom fénykorában Portugália bevételeinek java része a fűszerkereskedelemből származott.

Mit értettek ezek fűszeren? Mit tartottak a *fűszerről*?

Peniche. Atlanti félsziget ölén megbújó kisváros (egykor sziget volt). Útközben a dombokon régi szélmalomok és újdonság szélérőművek, eukaliptusz- és fenyőerdők, göcsörtös törzsű, mohos kérgű tölgyek. Tágas, hideg, világos lakás négy napra.

Peniche-ben nem sok régi épület maradt meg (a java része azoknak is lakatlan). A leaszfaltozott, kopár mellékutcákban kemény árnyékok, mintha az időlegesség is része volna a kompozíciónak. A félsziget nyugati részéről visszahőköl a város: kertek, sziklák, pár nyaralóház, hatalmas szél a nyílt víz felől.

Óbidosban. A város, amit elhagyott a tenger. A lagúna messzire húzódott a falak alól.

A 8-as főúton hazafelé hajtva Veszprém előtt éles vágás. A szubdomináns elem a tájban, ami mégis döntően meghatározza jellegét. Mint Észak-Afrika Portugáliában.